

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Særaftryk af „Norsk Toldtidende.“

Toldembedsmænd i Risør

ved

Sekretær Finne-Grønn.

Frykt i 50 Eksemplarer.

A/S Norsk Toldtidendes Forlag.

Kristiania.

1904.

Toldembedsmænd i Risør.

(Ved Sekretær Finne-Grønn.)

I de Skrifter, hvor der leilighedsvis har været Anledning til at berøre Opkomsten af Østerrisør By, gjentager sig den Historie, at det skal have været „en fornem dansk Adelsmand“, der gav Stødet til, at Stedet i 1630 blev tildelt Ladestedsrettigheder og fik egen Tolder, sorterende under Skiens Tolddistrikt. Nævnte Herre skal nemlig i bemeldte Aar for Storm og Uveir have ligget veirfast i Risør, hvor han maatte tage ufrivilligt Ophold hos Stedets eneste Herbergerer, en Kjøbenhavnner, der hed *Sterck*, og blev af denne saa indtrængende forestillet de gunstige Betingelser, Stedet havde som Havn og Handelsplads, at han ved Tilbagekomsten til Kjøbenhavn fik baade Ladestedsrettighederne iorden og *Sterck* ansat som Tolder. — Hvor meget der heraf er Sandhed, vil fremgaa af de følgende Meddelelser.

* * *

Allerede meget længe før 1630 var der Toldere ansat ved Søndeled-

fjorden og ved Sandnesfjorden for at kræve de tilbørlige Toldpenge af Hollænderne, som drev en ganske betydelig Trælasttrafik gennem disse Fjorde, der løber ind strax østenfor og strax vestenfor Østerrisør. I denne centrale Havn nedsatte der sig meget tidlig Haandverkere og Smaahandlere — mest Jyder, der saaledes kunde betjene til begge Sider, og i 1607 blev det tilladt at holde to Kroer i Havnen for derved at hindre ulovligt Krohold i Omegnen „og Svir paa Bygderne.“

1. Den $\frac{5}{1}$ 1629 fik **Lauritz Jacobsen** Bevilling paa for sin Levetid at holde den ene Kro i Risør, idet han samtidig tilpligtedes „at forbedre den“, og denne Mander vistnok *den første i Risør stationerede Tolder*. I 1635 sees det nemlig, at „Tolder i Østerrisør Lauritz Jacobsen“ havde begaaet Forseelse ved Tolden, hvorfor der $\frac{6}{7}$ s. A. udgik Befaling til Lensherren om Tiltale og en anden at forordnes. — Det første, man hører, er saaledes om

Toldsvig, men som saa ofte senere, saa gik det ogsaa her, den gode Lauritz vedblev — hvad Grunden nu end har været — fremdeles i sin Stilling og var visselig Tolder i Risør til sin Død i 1638. Han drev ogsaa sin privilegerede Kro, saalænge han levede, og Enken fortsatte med Bevilling Forretningen til sin Død i 1642 Lauritz Jacobsens Efterfølger som Tolder blev :

2. **Christian Sterck**, en Mand, som merkelig nok allerede havde mange Embedsaar bag sig, og hvis Ansættelse som Tolder uvilkaarlig har nogen Lighed med visse mere moderne Foreteelser. Han kan nemlig ikke være nogen anden end den Christian Sterck, der i 1620 var Foged i Mandals Fogderi, og som i 1628 og 1629 samtidig med flere andre Embedsmænd i Lehnet havde begaaet adskillige Misligheder og derunder kommet i Strid med Almuen. I den nærmest følgende Tid blev Strids-spørgsmaalene saa tilspidsede, at der befrygtedes Bondeuroligheder, hvorfor Sterck i 1630 suspenderedes fra Fogedembedet og en Commission nedsattes for at undersøge Forholdene og dømme Parterne imellem. Efter langvarige Forhandlinger, der dog for en stor Del synes at være løbet ud i Sandet, blev Sterck i 1631 fældet i flere Punkter, men da Dommen var afsagt saa tidlig, at den kunde nedsendes til den danske Herredag i 1632,

foreslog Lehnsherren, at han skulde slippe med Bøder. Sterck drog til Kjøbenhavn for i den Anledning at fremstille sin Sag, men Lehnsherrens lempfældige Forslag synes ikke at være bleven befulgt, da Sterck i 1633 fremdeles kaldes „förrige Foged“ og der i s. A. udgik Befaling om, at Commissionens Dom skulde eksekveres. Det eneste behagelige Resultat af Kjøbenhavneropholdet var vel, at Sterck under $1\frac{9}{2}$ 1633 fik Befrielse for at erstatte en Del opkrævede Skatter, der i sin Tid var gaaet tilbunds med Sorenskriver *Thomas Aagesen* „under en Baadfart“. Sit Fogedembede skulde Sterck ikke mere tiltræde, men paa bar Bakke kom han dog ikke saa ganske, da han allerede fra 1629 sammen med sin Svigerfar *Rolf Sandnes* var tilstaaet Indtægterne af Kronens Laxefiske i Mandals Lehn i 7 Aar, o: indtil 1636, mod herfor at svare tilsammen $2\frac{1}{2}$ Læst Lax og 4 Tønder Svelinger; ja han har vistnok været endog ganske godt økonomisk situeret, da han besad Eiendomme ved Skien, bl. a. Bolvig, hvortil han var flyttet før 1634, idet han som her bosiddende under $2\frac{4}{6}$ d. A. fik kgl. Confirmation paa Mageskiftebrev paa Gaarden Elgtvedt mod sin Gaard Lunde i Mælum.

I 1639 kaldes Sterck „Tolder i Østerrisør“, da han under $\frac{3}{2}$ d. A. blev befalet at følge to Ladninger Egetømmer til Kjøbenhavn, men var

dog endnu i 1641 paa Bolvig i Solum, som han først i 1642 forlader for at tage fast Bopæl i Risør. Her havde han $\frac{23}{10}$ 1641 faaet kgl. Bevilling paa at nyde Indtægterne af Skibsringene „mod at vedligeholde disse med Varder, Tønder og det kalkede Bjerg [5: „Risørflækken“, det bekjendte kunstige Sjømerke, som saaledes nævnes allerede paa denne Tid] i Østerrisør Havn“, hvilken han i sin Helhed havde kjøbt af Christopher Giøe til Assendrup.

At denne Tolder Christian Sterck er den fordums Foged fremgaar til Overflod af en kgl. Bevilling af $\frac{22}{4}$ 1642, hvorved „Christian Sterck af Vester-Riisør paa Agdesiden, der har tilforhandlet sig Øster-Riisør Havn“ tillades at drive den Kro, som salig Lauritz Jacobsens nylig afdøde Enke havde havt „fordi Kroen ligger i hans Havn og han har opsat Huse og Herberge med stor Bekostning“. Fra 1643 henlagdes Risør Toldsted fra Skiens til Christianssands Told-distrikt. I Juni 1648 androg Sterck om fremdeles at maatte nyde Toldforvaltningen ved Risør Toldsted, „som han havde indehavt i 8 Aars Tid“, hvad der blev ham bevillet, og i 1650 fik han af Fogden Nils Trane en ny Toldkiste med Beslag og to Nøgler, for hvilke hans egenhændige Kvittering findes i Nedenes Lehnsgenskaber i Rigsarkivet.

At den fordums Foged og senere

Tolder nu ogsaa er den samme som den Christian Sterck, der i anførte Aar boede paa Bolvig, finder sit tilstrækkelige Bevis deri, at „Tolder Sterck“ med sin Hustru *Anne Rolfsdatters* og Svogers fhv. Foged *Frederik Jensen* ved Mandal deres Minde under $\frac{17}{6}$ 1650 udgav Skjøde paa Gaarden Bolvig for 1250 Rdl. til *Niels Gundersen*.

I Begyndelsen af Aaret 1658 er Tolder Sterck afgaaet ved Døden; hans Enke fik i dette Aar kgl. Confirm. paa Bevillingen at nyde Indtægten af Skibsringene [hun var gjengiftet i 1662] og hans Søsterdatter *Margrete Fochumsdatter salig Hans Reineckes* gjorde samtidig sine Præ- tentioner gjældende. Sterck fik saaledes ikke opleve at se reist „den nye Toldbod“, som ved kgl. Skr. af $\frac{7}{10}$ 1650 blev befalet „opbygget med mindste Bekostning“, men som først blev færdig adskillige Aar senere under hans Efterfølger:

3. **Søfren Pedersen**, der fik Bestalling som Tolder i Risør $\frac{26}{6}$ 1658. Efter at der i 1658 var forhandlet med Stercks Enke om en passende Tomt, hun tilbød sig at afstaa hertil, blev den nye Toldbod opført i det følgende Aar, og det kan saaledes synes, som om Sterck selv har skabt Hindringen for den kongelige Befalings hurtigere Udførelse. At den nye Tolder har nydt almen Anseelse som en meget virksom og dygtig Mand fremgaar af, at han nød den Ære at

blive valgt til Medlem af den store „Landcommission“ i 1661, der havde i Opdrag at afgive Betænkning om Landets finansielle og økonomiske Forhold og specielt at indrette Jordebøger over alt offentligt og privat Jordegods. Landcommissionen delte sig i selvstændig organiserede og arbejdende Commissioner for hvert Lagdømme, og i den for Agdesidens Lagdømme fik da Søfren Pedersen Sæde sammen med Lagmanden Lauritz Undal, Borgermester Lauritz Christensen i Christianssand og Fogden Trane i Nedenes samt Lehnsherrens Fuldmægtig. Af denne, der maaske kan kaldes den locale, Commissions Indberetning, der er dateret $17/8$ 1661, viser det sig, at Tolden havde udgjort :

for Østerrisar :

i Term.	1656—57	Kronens Told : 7675	Commis. Told : 323 1/2	Rdl.
„	1657—58	5538	„ 298	„
„	1658—59	5311	„ 374	„

Til Sammenligning med disse Beløb kan tjene, hvad der i samme Terminer opføres ved Flekkerø [o: *Christianssands*] Toldsted : nemlig Kronens Told henholdsvis : 9962, 10227 og 14489 Rdl. og Commis. Told henholdsvis : 862, 1054 og 1408 Rdl. I samme Terminer var de samlede Toldbeløb ved *Christiania* Toldsted henholdsvis : 17548, 24906 og 25266 Rdl. Det har derhos sin Interesse at erfare, at Confiscationerne for 1657—59 udgjorde 377 1/2 Rdl. for Risør og 313 Rdl. for Christianssand [for 1657—58

opgives de for Mandal til 627 Rdl.!), medens de efter Toldbetjentenes indgivne Memorialer i *Christiania* udgjorde i Aarene 1658, 59 og 60 henholdsvis 800, 244 og 428 Rdl.

I Aaret 1662 var der i *Kjøbenhavn* samlet en Slags Repræsentation for de norske Kjøbsteder, tildels bestaaende af Mænd, som allerede ved Arvehyldningen i 1661 havde fungeret som den norske Bondestands Deputerede tilligemed en Del norske Embedsmænd, som ansaaes for at høre til de landkyndigste. Ogsaa i denne Commission havde Tolder Søfren Pedersen Sæde. Blandt de Commissionen forelagte Spørgsmaal var ogsaa det, „hvorvidt den ansaa det heldigst for kgl. Maj.s Tjeneste og Indkomst enten at Toldvæsenet i Norge bestilles med Toldere og Toldskrivere imod 3 pCt. for dennem begge, eller at dennem gives visse Løn af Tolden, som nu skeet er, og Toldforvalteren dog nyder 3 pCt. overalt foruden Confiscationen“. Herom udtalte Commissionen : „Eftersom demonstreres, at de 3 pCt. med Fjerdeparten af Confiscationen samt Pension for Skibsmaaling foruden hvad Skipperne giver for Maaling, saasom 1/2 Ort af hver Læsts Drægtighed, beregnes paa Toldforvalteren sendenfjelds alene over 7 000 Rdl. og nordenfjelds [der var kun disse to „Generaltoldforvaltere“] ungefær paa tvende 3 000 Rdl. aarlig Indkomst,

som synes for stor Afgang i Kgl. Maj.s visse Indkomme, da efterdi Direktion og Inspektion med Toldvæsenet, og mest Nordenfjelds for Fedevarers Skyld, dog synes fornøden, eragtes underdanigst bedre, at Toldforvalterne forordnes en vis Løn, saasom 800 eller 1000 Rdl. i det høieste og dertil $\frac{1}{5}$ af al Confiscation til Reispenge, dog Kgl. Maj. at nyde sin Told af al Confiscation saavel som $\frac{1}{5}$ Anpart, og paa hver af de store Toldsteder, saasom Bergen, Trondhjem, Langesund og Drammen hver 600 Rdl., de øvrige Toldsteder efter 5, 4 og 300 Rdl. og $\frac{1}{5}$ af Confiscation istedenfor Toldbetjentens af hvad han selv foruden Toldbetjentens Hjelp kan tilveiebringe, hvortil Kjøbstæderne erbyder sig imod 1 pCt. og $\frac{1}{5}$ -Part Confiscation at tilforordne en af deres Middel, som de ville svare til, hvilken skulle være bediget og med Tolderen paa hvert Sted der i Lehnet at holde Contrahog og have Indseende, at de Trafikerende mere befordres end for Gaver og Muder (!) opholdes og forhindres. Derved agtes Kgl. Maj.s Indkomst merkelig at forøges og Kommerciens befordres. Og at Toldbetjentene alene nyder deres Løn af hvad de ved deres Tjeneste og Tilsyn indbringer, saasom en Overtoldbetjent $\frac{1}{5}$ -Part og en Undertoldbetjent $\frac{1}{10}$ -Part, og naar deres Forseelse befandtes, da at statueres et Eksempel; den øvrige $\frac{1}{5}$ -Part Confiscation at være til hver Bys Fattige etc « De committe-

rede afæskedes i Anledning af Trælastudførselen ogsaa en Udtalelse om „hvilke smaa Toldsteder for Under-slæbs Skyld kunde afskaffes,“ og for Agdesidens Vedkommende blev det da fremholdt som mere end nok, „naar Christianssands Toldsted vedblev for Byen og alle Fedevarer der i Lehnene at føres did til Byen med al Trælast 3 Mile nær Byen paa begge Sider; desligeste Mandal, Arendal og Risør at forblive til Ladesteder for Trælasten alene etc.“

I denne Forbindelse kan det maa-ske interessere at gjøre opmærksom paa et Kongebrev til Statholder Gyldenløve, dateret $\frac{25}{3}$ 1666, hvori der bl. a. tales om „den store Underslef“ ved Toldvæsenet i Norge, hvorfor Statholderen paalægges „ei aleneste at forfare om hvis Alliantzer af Slægt og Svougerskab iblandt Toldforvalterne, Tolderne og Toldbetjentene sig befinder til Vores Interesses besorgende Præjuditz, mens ogsaa om den Trafique, Handel og Kjøbmandskab, Toldofficianterne selv driver til ei ringe Soubson, at deraf Anledning til saadan Underslef gives“ etc.

Søfren Pedersen eiede Gaarden Buviken ved Risør og var fremdeles i Tjenesten i 1664, men er formentlig ikke meget senere afgaaet ved Døden, iethvertfald før 1670. I Statholder Gyldenløves og Jørgen Bjelkes Betænkning angaaende Norges Administration af Juni d. A. og hvori der bl. a. normeres „efter Tolderiets Im-

portants passende Besoldinger“ for Tolderne, opføres nemlig:

4. **Diderik Adam Køhler (Kjølner)** som Tolder i Østerrisør, og der foreslaaes for ham en Besolding af 200 Rdl., hvad der var hele 120 Rdl. mindre, end hvad han „tilforn“ havde havt, og hvad saaledes hans Formand Søfren Pedersen formentlig havde oppebaaret iallefald efter 1662. Sammenligningsvis kan anføres, at der i det Søndenfjeldske σ : Christiania til Flekkefjord var 18 Toldere med en tidligere Gage af fra 1000 Rdl. (Drammen) til 60 Rdl. (Ellingkiløen) og en foreslaaet Gage af fra 400 (Drammen) til 150 Rdl. (Soon, Tønsberg, Holmestrand og Flekkefjord). Der maa gøres opmærksom paa, at Benævnelsen „Tolder“ i det foregaaende nærmste svarer til et combineret Toldinspektør- og Kassererembede og ikke maa forveksles med Toldbetjent (Over- eller Under-); af Toldbetjente eller Visiterer, som de gjerne kaldtes, var der to ved de største Stationer: Drammen, Bergen og Trondhjem, forøvrigt én, og deres Gage 150 Rdl. aarlig foresloges af Gyldenløve bibeholdt uforandret 1670.

Samtidig med Christianssands Privilegier af $^{30}/_7$ 1662 og $^{29}/_1$ 1672 tilstodes der saavel Risør som Arendal Ladestedsrettigheder.

Kjølner havde tidligere været Livtjener hos Kong Fredrik III. og døde i Risør 1679. Hans Enke *Lene Mouritzdatter v. d. Lith*, der var født $^{31}/_3$

1646 og døde $^{6}/_4$ 1708, blev gift anden Gang $^{14}/_3$ 1681 med residerende Capellan til Stavanger Domkirke, *Hr. Henrik Rosenkilde*, der var Søn af en Kjøbmand Caspar Jensen Rosenkilde i Roskilde [heraf Familienavnet], hvor han var født 1641. og blev begravet $^{6}/_6$ 1713 i Stavanger efter at have indgaaet nyt Ægteskab i 1709 med *Janiche Hielm*, en Prestedatter af Hjelmeland, der senere paany giftede sig med Presten *Hr. Michael Tyrholm* til Vanse. Kjølner efterfulgtes af:

5. **Jens Smith**, der fik Bestallingsbrev $^{5}/_2$ 1679 og indehavde Stillingen til sin Død $^{26}/_2$ 1711. Han var da 70 Aar gl. og havde erhvervet sig stor Rigdom, væsentlig ved Trælasthandel og Gaardkjøb; han ejede ganske betydeligt Jordegods i Omegnen og var sin Tids mest formaaende Mand i Risør, hvor han i 1700 betalte hele 1000 Rdl. i Krigsstyrskat. Efter hans første Hustru *Dorthe Møller* holdtes Skifte $^{27}/_{11}$ 1684, hans anden Hustru *Karen Holt*, var Datter af den velstaaende Sogneprest *Hr. Hans Søfrensen* til Holt og hans tredie i de sidste Aar blinde Hustru *Ellen Helmer*, begravet $^{22}/_5$ 1719 i Porsgrund, var en Datter af Raadmand *Marcus Helmer* i Skien. Ved nævnte Skifte i 1684 havde Boet i Aktiva 3000 Rdl. (og 760 Rdl. i Gjæld), hvad der efter Dattids Leilighed allerede var ganske pent, men i de følgende Aar øgedes Formuen ganske betydeligt, tildels støttet ved Arvebeløb, hvad der kom

godt med i en stor Husholdning med 10 Børn i tre Kuld og hvor Smith saaledes to Gange havde maattet skifte sit Bo. Den ældste Datter, som to Gange var gift og kaldes „Borgerinde i slet Tilstand,“ døde før Fade- ren, og her havde Smith i mange Aar maattet understøtte, og flere af Søn- nerne var ham ved sin Uduelighed særdeles kostbare. Den ene af dem *Bertel Smith* trak i flere Aar Fade- rens hele Gage 126 Rdl. og fik desu- den maanedlig Løn som Fuldmægtig ved Tobaktoldforpagtningen $\frac{1}{2}$ Rdl. for hver 100 Pund — Tobaken havde da en Salgspris af 18 Rdl. pr. 100 Pund —, indtil han gjorde sig rent umulig i sit Regnskab og drog til So- lum, hvor han ved sin Død i 1716 efterlod Kone og to Børn i stor Armod. En anden Søn *Frederik Christian Smith* var „Oppebørslerne betroet“ i Risør i Aarene omkring 1708 og synes at have greiet sig nogenlunde bra i sin Ungkarlsstand; en Datter vil nævnes nedenfor som gift med Smiths Ef- terfølger:

6. **James Wicker** blev Tolder i 1711, men suspenderedes $\frac{5}{6}$ 1715, efterat *Hans Hansen Wendelboe* alle- rede $\frac{20}{4}$ s. A. var konstitueret af Stift- amtmanden. I 1718 oplyses, „at Tol- der Wicker er ganske forarmet og for nogen Tid siden undveget“; han kom ikke senere i Embedet og var død ved Aar 1726. Wicker var Søn af Tolder i Kragerø *James Wicker* og *Anne Catharine Nøring* og blev selv

gift $\frac{23}{7}$ 1711 i Risør med Tolder Smiths Datter *Barbara Johanne*. Broderen *Frederik Wicker* nævnes „konst. Told- skriver“ i Risør 1720, og blev her Postmester 1722 og var i sit tredje Ægteskab gift 1735 med Tolder Smiths Datter *Hedvig Elisabeth*, der siden 1728 var Enke efter Skibsreder *Lars Clausen Bugge* i Kragerø. Næste Tol- der var:

7. **Cort Jessen**, født 1688 i Skien og Søn af Sogneprest *Hr. Hannibal Jessen* og anden Hustru *Margrete Niels- datter Adeler*, Sjøheltens Broderdatter. Jessen blev Tolder i 1717 og inde- havde Embedet til 1734, hvorefter fornævnte *Frederik Wicker* atter var konstitueret og fungerede iallefall indtil 1736. Jessen var imidlertid død $\frac{14}{6}$ 1735, hans Bo viste sig fallit og Enken *Johanne Agnete Richardt* sad tilbage med 6 umyndige Børn, der kun liden Støtte kunde faa af to ældre Brødre. Hun døde $\frac{24}{11}$ 1770, 81 Aar gl. i Kragerø, hvor flere af hendes Døtre boede som ugifte.

Ved Christianssands Privilegier af $\frac{18}{11}$ 1735 blev Risør først egentlig Kjøbstad og fik da sine Grænser be- stemt, skjønt Stedet allerede ved Re- skript af $\frac{7}{5}$ 1723 var bleven adskilt fra Christianssand.

8. **Jacob Rick** (Rieck) efterfulgte Jessen fra omkring 1736 til sin Død $\frac{17}{5}$ 1757. Han blev gift 1735 med *Johanne Christiane Christiansdatter Fischer*, der blev begravet $\frac{24}{12}$ 1765 i Risør, nær 65 Aar gl. Deres Søn,

Joachim Rick blev Amtsforvalter i Vordingborg, og Datteren *Fredrikke Sophie Rick*, født 1738 og død 1800, var gift med den velstaaende Handelsmand og Jernverkseier i Risør *Niels Ellefsen* af Arendal, hvis anden Hustru hun var.

Den følgende Toldembedsmand var:

9. **Henrik Johan Florentz**, en Kjøbenhavnner, fra August 1758 til sin Død $14/8$ 1779, 64 $1/2$ Aar gl. I Byregnskabet for 1743 anføres hans Gage 120 Rdl, Sportler 80 Rdl. og Hus med Sølvtoi og Indbo 1600 Rdl. Som Søn af Geheimedirektør Florentz var han som ung Mand bleven Privatsekretær hos Prinsesse Charlotte Amalie og stiftede ved Hoffet Bekjendtskab med sin senere Hustru, Conferentsraad *Watsagers* Datter *Dorothea Helene*, hvem han ægtede i Kragerø $19/2$ 1761. Det skal nok have været Prinsessens Indflydelse, der skaffede ham Toldembedet i Risør og ved Afskeden forærede hun ham et Toldskrin med kgl. Krone paa Laaget, der ved en Datters Indgiften i Familien Fürst er gaaet over i dennes Besiddelse. Tolder Florentz's Hustru blev begravet $19/12$ 1777, nær 35 Aar gl. i Risør, hvor Forældrene havde den Sorg at miste flere haabefulde Børn; Sønnen *Marcus Florentz*, født 1775, blev Foged i Øvre Telemarken og var Storthingsmand fra Bratsberg i 1814.

10. **Jens Diderik Resch**, blev ud-

nævnt $30/9$ 1779. Han var døbt $19/11$ 1743 i Tønsberg, Søn af Tolder (fra 1732) og Postmester hersteds *Wolfgang Sigismund Resch*, hos hvem han blev Adjunctus med Successionsret til Toldembedet $25/12$ 1764 og ved hvis Død i 1770 han tiltraadte Embedet; herfra forflyttedes han da til Risør, hvor han døde 1781, begravet $31/7$. Resch blev gift $19/10$ 1770 i Tønsberg med *Cathrine Christine Falch*, døbt $5/12$ 1745 i Alten og begravet $7/5$ 1799 i Tønsberg, Datter af Sogneprest senest til Aas Hr. *Johan Falch* (Efterslegten Falch i Stavanger); deres Søn *Johan Falch Resch* nedsatte sig i Drammen. Den følgende Toldembedsmand var:

11. **Jens Sartz**, døbt $21/6$ 1736 i Aarhus, hvor Faderen *Mathias Ulrik-sen Sartz* var „Bildhugger“. Efter først at have været Klokker i Skien blev Sartz i 1779 Resch's Efterfølger i Tønsberg og ved hans Død i Risør 1781 efterfulgte han ham ogsaa her i Embedet. Under $24/10$ 1792 deltes dette i to Embeder, et Told- og Consumptionskassererembede og et Toldconsumptionsinspektørembede; til dette sidste overgik Sartz og indehavde det til sin Død 1794; begravet $11/3$. Sartz's Hustru *Christine Bindrup* var døbt i Skien $17/9$ 1739 og Datter af Kjøbmand *Lars Bindrup* og *Anne Cathrine Schweder*; blandt deres Børn var Sogneprest til Gjerpen *Johan Frederik Sartz*, hvis Dattersøn er Professor *Sophus Bugge*.

De følgende Toldinspektører var:

12. **Søren Hagerup**, udnævnt $\frac{5}{11}$ 1794. Døbt $\frac{19}{9}$ 1757 i Arendal og Søn af Veier og Maaler *Hans Hagerup* og *Anne Richardt*, blev han først Acciseskriver i Bergen og senere i Kjøbenhavn, derpaa 1788—94 Tolder i Mandal. Han døde $\frac{1}{5}$ 1796 under et Besøg i Arendal. Gift $\frac{14}{9}$ 1781 i Kjøbenhavn med *Caroline Adolphine Foltmar*, født der i November 1755 og død $\frac{14}{5}$ 1797 i Christiania, Datter af Hofminiaturmaler *Christopher Foltmar* og *Fredrikke Otzen*. Af deres ni Børn var Datteren *Bente Thomine Hagerup* gift med Kjøbmand i Eidsvold senere Undertoldbetjent i Drammen *Paul Frederik Lyche*, født $\frac{27}{4}$ 1792 i Fredrikshald og død $\frac{27}{2}$ 1878 i Vestre Aker.

13. **Thomas Hammond**, udnævnt $\frac{27}{5}$ 1796, blev $\frac{4}{4}$ 1804 forflyttet fra Risør til Langesunds Toldsted. Han var født $\frac{6}{6}$ 1760 i Trondhjem, hvor Faderen *Thomas v. Westen Hammond* var Sogneprest, og døde $\frac{6}{10}$ 1828 i Porsgrund; gift $\frac{13}{12}$ 1806 i Porsgrund med *Anna Adelaide Rasch*, født $\frac{11}{4}$ 1785 og død $\frac{26}{6}$ 1820 i Porsgrund, Datter af Toldkasserer sammesteds, Justitsraad *Christian Rasch* og *Adelheid Marie Poulsen*.

14. **Claus Bruun**, udnævnt $\frac{4}{4}$ 1804 og død i Embedet $\frac{27}{6}$ 1808. Han var Søn af Høiesteretsadvokat *Mathias Bruun* og døbt $\frac{19}{11}$ 1757 i Viborg. Efter i tre Aar at have været Officer og derefter fra $\frac{18}{8}$ 1784 Copist og Fuldmægtig ved Toldkam-

meret i Kjøbenhavn, hvor han erhvervede sig flere udmerkede Vidnesbyrd for Duelighed og Tjenesteiver, blev Bruun Toldbetjent i Porsgrund $\frac{23}{11}$ 1791 med 100 Rdl. i Gage og 200 i Procenter „foruden Skriverspenge“. Samtidig havde han faaet Titelen „Toldkontrollør, for at hans Befordring fra Fuldmægtig i Toldkammeret til en Undertoldbetjentstilling ikke skulde synes som en Følge af Kammerets Misfornøielse med ham og virke Præsuntion imod ham der paa Stedet, hvor Agtelsen er ham nødvendig til hans Pligters Opfyldelse.“ Ved hans Udnævnelse i 1804 oplyses, at den Forbedring, han derved vilde nyde i sine Indkomster, var en Stigning fra 544 Rdl. „i et Middelaar“ til 642 Rdl. Bruun blev gift i Kjøbenhavn $\frac{18}{10}$ 1790 med *Magdalene Ruth*, døbt sammesteds $\frac{27}{10}$ 1765 og død $\frac{29}{9}$ 1814 i Risør, Datter af *Peder Christensen Ruth* og *Anne Elisabeth Lund*. Hans Sønnesøn er Skibsreder *Carsten Bruun* i Tønsberg og hans Datters Sønnesøn Overbestyrer ved Hovedjernbanen, flhv. Statsraad *Peder Nielsen*.

15. **Christian Sommer Kindt**, udnævnt $\frac{16}{9}$ 1808. Født $\frac{2}{10}$ 1748 i Kristiania og Søn af Feldbereder *Hartman Kindt* og *Anna Sommer*; blev Toldkontrollør i Risør 1779, overgik $\frac{24}{10}$ 1792 i Toldkassererembedet og herfra til Toldinspektørembedet, i hvilket han døde $\frac{20}{8}$ 1821. Paa hans Gravsten staar „trofast i Venskab som Kald, øm mod Mage som Børn, glad

*

Risør By som den var mellem 1800 og 1861; Billedet taget i 30-Aarene.

Ret over den anbragte Stjerne sees den gamle Toldbod.

*
Den sydvestlige Del af Risør By som den er efter 1861. Ret over Stjernen sees Toldboden, en malet Stenbygning.

i Gud som i Dyd, elsket af rige som arme, velsignes hans Minde, lønnes nu hans Daad.“ Kindt blev gift $^{14}/_{12}$ 1779 i Hitterdal med *Elisabeth Faye Cloumann*, født $^{16}/_{7}$ 1753 s. steds og død efter længere Tids Sindssygdom $^{10}/_{12}$ 1826 paa Trondalen ved Risør, Datter af Sogneprest *Claus Cloumann* og anden Hustru *Elisabeth Holtermann*; hun var saaledes en Halvsøster af Eidsvoldsmanden, Foged *Peter Jørgen Cloumann*. Af Kindts 11 Børn var en Datter *Edel Sophie* gift med Handelsmand i Risør *Jens Engesgaard*, og deres Søn var Overlæge *Christian Sommer Kindt* i Trondhjem, der antog sin Morfars Familienavn.

Ved kgl. Resolution af $^8/_{12}$ 1821, cfr. $^{10}/_{10}$ 1826, der bestemte en delvis ny Inddeling af Rigets Tolddistrikter, gennemført efterhaanden som det ved Vacanser lod sig gjøre, blev Østerisør Toldsted sammen med Arendals og Grimstads henlagt under *Arendals Tolddistrikt*. Ved hvert Distrikt skulde samtidig ansættes en *Toldinspektør*, som førte Overopsynet og tog Bopæl paa det Sted, hvorefter Inspektoratet fik sit Navn; ved hvert Toldsted blev som hidtil at ansætte en Toldkasserer. Da Inspektør Kindt var afgaaet ved Døden kort forinden Resolutionen, blev den nye Toldinspektør udnævnt til Arendal (Krigskommissær *Johannes Nicolai Klücker*), og Risør maatte foreløbig nøie sig alene med en Kasserer. — Foreløbig, thi ved kgl. Resolution af $^{20}/_{11}$ 1837 *oprettedes atter Risør*

Tolddistrikt, idet Risør toges fra Arendals og Kragereø fra Porsgrunds Distrikter og forenedes (tilligemed Tvedestrand ved dets Oprettelse til Toldsted ved kgl. Res. af $^{20}/_{9}$ 1838) til eget Tolddistrikt. Til *Toldinspektør* i Risør blev:

16. **Nils Lyngre Hansteen** udnævnt $^{20}/_{3}$ 1838. Han var født $^1/_{1}$ 1782 i Nestved paa Sjælland og Søn af Toldinspektør *Bartholomæus Hansteen* og *Agathe Margrete Jacobsen*. Efter at have taget dansk juridisk Examen 1799 blev han 1805 Copist i Generaltoldkammeret, 1810 Toldkasserer paa Moss, i hvilken Stilling han 1825—28 var ansat som Kontrollør ved Kristiania Toldsted, blev 1828 Toldkasserer i Drammen, hvorfra han kom til Risør. Her blev han dog ikke længe, idet han $^{14}/_{11}$ 1840 udnævntes til Toldinspektør i Fredriksstad, fra hvilket Embede han erholdt Afsked $^{10}/_{9}$ 1852 og døde $^{11}/_{12}$ 1861 i Kristiania. Hansteens Hustru *Petronelle Severine Clementin* var født $^2/_{7}$ 1787 i Rødbye paa Lolland og døde i 1829, Datter af Presten *Henrik Jespersen Clementin* og *Marie Sybille Aagaard*. Næste Toldinspektør var:

17. **Severin Vincentz Heiberg Segelcke**, udnævnt $^{15}/_{3}$ 1841. Søn af senere Oberstløjtnant *Lorentz Møller Segelcke* og *Margrete Henriette Møller* og født $^5/_{9}$ 1791 i Kvinnherred, fulgte Segelcke Familiens Traditioner og bestemtes for den militære Bane. Han blev Premierløjtnant i bergenske

Brigade $1/1$ 1818, Stabsadjutant og Kaptein i Armeen $23/6$ 1828, Stabskaptein og Compagnichef $23/3$ 1830; under $19/11$ sidstn. Aar udnævntes han til Overtoldbetjent i Drammen, hvorfra han saa kom til Risør og døde her i Embedet $10/3$ 1851. Med sin Hustru *Margrete Bomhoff Geelmuyden* havde han mange Børn, hvoraf kun to Sønner; hans eneste Sønneson er Infanterikaptein *Severin Segelcke* Hans Brodersøn er fhv. Statsraad og Jernbanedirektør *Segelcke*.

18. **Hans Jochum Horn**, udnævnt $2/2$ 1852. Født $29/6$ 1791 i Tønsberg og Søn af Landfysicus *Hans Iver Horn* (dansk Slegt) og *Johanne Knudsen*, blev han efter at have gennemgaaet Sjøkadetinstytutet i Kjøbenhavn Marinelejtant 1809. I den følgende Tid tjenstgjorde han paa den dansk-norske Flaade og var i tre Aar stationeret ombord paa den dansk-franske Escadre ved Vliessingen, hvorfor han ogsaa senere tildelt den af Napoleon indstiftede St. Helena-medaille. Ved 1814 gik han tilbage til Norge, avancerede efterhaanden til Kaptein, 1834, var i 1848 Chef for Troppeforsendelsen til Skaane og Slesvig og udtraadte af Militærtjenesten i 1852. Han blev Ridder af Sværdordenen i 1837 og af Dannebrog 1848, indehavde desuden den russiske St. Annaorden og døde i Embedet $10/12$ 1872. Han var en besynderlig, af de mest konservative Ideer gjennemsyret Mand, der med Mistro betragtede ethvert Tegn til For-

bedring af de gamle Signaler og endog undgik at benytte sig af de store Fordele, der indtraadte i Kommunikationsvæsenet ved Indredning af den faste Dampskibsroute paa Kysten. Han blev gift $17/10$ 1823 med *Anna Grønbech Aas*, født $23/12$ 1801 og død $12/3$ 1888 i Kristiania, Datter af Sørenskriver i Senjen og Tromsø *Johannes Aas* og første Hustru *Karen Cathrine Berg*; af deres Børn er *Hassa Horn* Borgermester i Kristiania, *Wolfgang Horn* Kommandør i Marinen, Sønnen *Henrik Horn* døde som Verftsskriver paa Horten og en Svigersøn var Commandør *Christian Torber Hegge Geelmuyden*.

Ved kgl. Resolution af $28/1$ 1872 gjenindførtes atter den tidligere Ordning efter Resolutionen af $20/11$ 1837, hvorved Østerrisør paany underlagdes Arendals Tolddistrikt, hvorunder det senere har sorteret, og Horn blev saaledes den sidste i Risør bosatte Toldinspektør.

Toldkasserere i Risør har efter 1792 været:

12. **Christian Sommer Kindt**, $24/10$ 1792— $16/9$ 1808, se under Toldinspektører Nr. 15.

13. **Jens Reimert Wleugel**, udnævnt $16/9$ 1808. Født $13/7$ 1782 i Kjøbenhavn og Søn af Admiral *Johan Peter Wleugel* og *Marie Sophie Schumacher*, blev Wleugel fra Volontair i Generalpostamtets danske Sekretariat og Revisionskontor under $27/10$ 1855 udnævnt til Postmester i Risør, hvor han tre Aar senere tillige blev Toldkasse-

rer. Han fik Afsked fra begge Embeder $27/10$ 1858 med 3600 Kr. i Pension og døde $19/5$ 1859. I sine senere Aar var Wleugel meget korpulent og saaes derfor gjerne at kjøre til Toldboden (hvor han ligesom paa Postkontoret sørgede for at have god Hjælp), altid alvorlig, altid den velvillige; han førte en fortrinlig Pen samtidig som han havde en ufrivillig pudsig Maade at udtrykke sig paa, der gav Anledning til talrige harmløse Morsomheder. Wleugel blev gift i Risør $14/4$ 1810 med Jernverksvæier *C. H. Carstensens* smukke Søster *Else Persen*, født $5/9$ 1790 paa Boreen og død $15/9$ 1856 i Risør; af deres mange Børn lever Vingrosserer *Anton Wleugel* i Bordeaux, en Sønesøn er Overlærer *Severin Wleügel* i Trondhjem, en anden Sønesøn Toldforvalter *Jens Schanche Wleügel* i Skellefteå og en Dattersøn var Forstmester *Jens Helgeberth Scheen*.

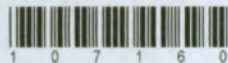
14. **Johan Olivarius Horn** blev udnævnt til Toldkasserer i Risør $23/2$ 1859. Han tilhørte den norske Slegt Horn, var født $7/8$ 1810 paa Kongsberg og Søn af Kjøbmand *Jan Horn* og *Olea Lie*. Han tog Artium 1828 og filologisk Examen i 1836, begge med laud, efter allerede i 1834 at have faaet Constitution og $3/7$ 1835 Udnævnelse til Adjunkt ved Kongsberg Middelskole. Under $3/9$ 1840 befordredes han til Overlærer og Bestyrer af Molde Middelskole, ved hvis Overgang til Mittel- og Realskole i 1851 han blev sammes Rektor og for-

blev her til 1859. I Risør var han til 1868, da han $4/7$ d. A. forflyttedes som Toldkasserer til Moss, hvor han døde $14/3$ 1896 efter at have faaet Afsked fra Embedet $14/3$ 1890 fra $1/4$ s. A. at regne med 2500 Kr. i Pension. Storthingsmand fra Aalesund og Molde i 1858 og fra Molde 1859 — 60. Medlem af Videnskabselskabet i Trondhjem 1849. Han blev gift i 1840 med *Abigael Jacobine Abildgaard*, født $15/7$ 1816 paa Eker og død $30/8$ 1871 paa Moss, Datter af Toldinspektør *Peter Abildgaard*. Hans Eftermand i Risør var:

15. **Johan Opsahl**, udnævnt $24/9$ 1868. Født $22/6$ 1814 i Gausdal og Søn af Gaardbruger *Svend Torgersen Opsahl* og *Kari Clemetsdatter*. Han blev Examinatus Juris i 1837, Fuldmægtig i Revisionsdepartementet $22/10$ 1850. Toldkasserer paa Hammerfest $29/4$ 1854 og i Risør fra 1868 til sin Død $22/9$ 1877. Hans Hustru *Mathea Haav* var født $29/11$ 1820 i Nordre Fron og døde $27/7$ 1856, Datter af Gaardbruger *Peder Johannesen Haav* og *Marthe Johnsdatter*. Af hans Børn døde *Svend Opsahl*, født 1853, i 1891 som Høiesteretsadvokat.

Ved de i 1870-Aarene foretagne betydelige Indskrænkninger i Toldpersonalet rammedes ogsaa Toldkassererembedet i Risør. Det blev ophævet i 1879, og Opsahl blev den sidste, der beklædte dette Embede.

DIS-Danmark

1 0 7 1 6 0

